

základem je českosl. národ. Je to cesta, kterou není možno získat masy slovenského lidu pro upřímné přátelství k Čechům, cesta, která odpovídá zájmům jen vyšších tříd, které by se chtěly na Slovensku jen zařídit, jako tomu bývalo dříve.

Druhá cesta vychází z přesvědčení, že, aby mohlo dojít ke zdárnému soužití obou národů, musí mít oba skutečně nejen na papíře stejná práva, musí si každý svobodně vládnout ve své zemi, musí mít právo na sebeurčení do všech důsledků. Nemá smyslu popírat existenci dvou příbuzných národů a tvořit z nich na papíře jeden národ československý. Tím není naprosto řečeno, že by tyto národy nemohly vytvořit společný stát, ani se nezavírají dveře možnosti, že by z nich v budoucnosti mohl vzniknout jeden národ. Vzniknouti však může na základě zcela dobrovolného soužití svobodných celků.

Úkolem uvědomělého českého pracujícího lidu je potírat důrazně český šovinismus a protektorství vůči Slovákům, potlačit v zárodku případné pokusy vyšších tříd dělat v malém a nesmělém vydání to, co dělají němečtí fašisté ve velkém.

Český pracující lid má životní zájem na bratrské spolupráci s pracujícím lidem slovenským; právě proto bude důrazněji než slovenský lid [hájit] jeho právo na úplné sebeurčení, naprostou svobodu až do odtržení, neboť jedině ve svobodném federativním státě, vytvořeném dobrovolným sdružením svobodných národů se nám podaří poměr Čechů a Slováků skutečně vyřešit.

Předvoj, duben 1944. — AÚD KSČ Praha. 1944/39. Cykl.

## [ 19 ]

1944, 1. květen. Moskva. — Z článku J. Švermy „*Naše dělnictvo v boji za národní svobodu*“ o úkolech dělnické třídy v národně osvobozovacím boji a při budování osvobozené republiky.

...<sup>1</sup> Radostná zpráva, že Rudá armáda dostihla již československých hranic,<sup>2</sup> znamená pro nás, že přišla nová etapa našeho osvobozenického boje. Začala pro nás bitva rozhodná — bitva za úplné osvobození Československa, za vyhnání cizáckých utlačovatelů z naší vlasti. Po pěti letech strádání a bojů, po pěti letech mučivých obav i nadějí vcházíme do vrcholné etapy našeho osvobozenického zápasu.

Naše národní fronta jednotně oceňuje nynější situaci a jednotně vytyčuje bojové úkoly před náš národ. A nyní jde o tu rozhodující věc: jde o to, aby tato jednotná národní vůle byla jednotně proměněna v činy! Jde o to, aby po celé naší zemi byly organizovány národní výbory jako orgány našeho osvobozenického boje a naší lidové demokracie; jde o to, aby v celé naší zemi — nejen na Karpatské Ukrajině a na Slovensku, ale i v Čechách a na Moravě — byly budovány partyzánské oddíly a rozpoutána národní osvobozenická válka; jde o to, aby v těch oblastech, které snad již v nejbližší době budou osvobozeny od německého a maďarského jha, byly na základě lidové demokracie zmobilisovány všechny síly k boji za osvobození celé republiky.

Ne slavobránami, ale krví a bojem půjdeme z poroby do říše svobody! A aby v těchto vrcholných chvílích náš národ obstál v historických zkouškách, aby nebylo žádného váhání a kolísání — v tom je nejbližší hlavní úkol našeho dělnictva, našeho dělnického hnutí. Naše dělnictvo stálo na bojových pozicích v roce 1938, kdy tehdejší vládnoucí kruhy zrazovaly a kdy i tehdejší představitelé demokratického tábora kolísali a nakonec kapitulovali před vnitřní a mezinárodní reakcí; z řad našeho dělnického hnutí byla po řadu let prosazována bojová linie našeho národního zápasu a bylo potíráno kolísání a trpné vyčkávání a proto

<sup>1</sup> Vynechána první část článku, zabývající se historií boje dělnické třídy za národní osvobození od r. 1938.

<sup>2</sup> Rozkaz J. V. Stalina z 8. dubna 1944 viz J. V. Stalin, O Velké vlastenecké válce Sovětského svazu, str. 112.



naše dělnictvo jest povoláno a přímo předurčeno, aby stálo v předních řadách v nynější rozhodující bitvě za Československo.

I v našem dělnickém hnutí uzrávají předpoklady, abychom tento úkol mohli úspěšně splnit. Jak víme, roztržitost dělnického hnutí byla hlavní příčinou, že naše dělnictvo — ku svému vlastnímu neštěstí a k neštěstí celého národa — nemohlo v roce 1938 hráti takovou úlohu, k jaké bylo povoláno. Dnes již jsou činěny vážné kroky ku sblížení všech částí dělnického hnutí na bojové linii. V blízkých perspektivách naší republiky se již reálně rýsuje uskutečnění myšlenky bloku tří našich dělnických stran, který by mohl hráti vedoucí úlohu v našem národním boji i při budování nového života v osvobozené republice. A doma ve vlasti tento proces sjednocování dělnických sil pokračuje jistě ještě daleko rychleji a dělnické masy jsou jistě proluty odhodláním, státi v pevné bojové jednotě pro dnešek i pro budoucí časy.<sup>3</sup>

A čím rozhodněji a důsledněji bude naše dělnictvo plnit svoje poslání v našem národně osvobozovacím boji, čím významnější bude hráti úlohu v nadcházející bitvě za osvobození Československa, tím rychleji bude postupovati proces sjednocování dělnického hnutí. Všichni

<sup>3</sup> Zásadní článek o úkolech odborových organizací pro sjednocení dělnického hnutí v osvobozené republice vyšel 1. června 1944 v Československých listech. Jeho autorem byl opět Jan Šverma. Po úvodní poznámce o významu odborů a po obšírném rozboru chyb a nedostatků odborových organizací v minulosti vytýčil Jan Šverma zásady, na nichž musí být budovány odbory v Československé republice po válce: „Především: budeme budovat jednotné odborové organizace. O tom myslím mezi poctivými pracovníky našeho dělnického hnutí nemůže dnes již být žádných pochyb. Často se nyní mluví a uvažuje o myšlence jednotné dělnické strany. Ale i když jsme přesvědčeni, že v našem dělnickém hnutí po tolika těžkých zkouškách uzrávají předpoklady k uskutečnění této veliké myšlenky, přece je třeba určitého vývoje ve svobodné zemi, aby bylo dosaženo první ideové jednoty, která může být jedinou trvalou základnou jednotné dělnické strany. Ale budování jednotných odborů nestojí v cestě žádné překážky — a ty staré stranické překážky musí být potlačeny: do odborových organizací vstupují bez rozdílu politického přesvědčení všichni dělníci, kteří cestou dělnické solidarity chtějí chránit svoje zájmy a uplatňovat svoje požadavky. Není pochyby, že po pádu hitlerovské tyranie nastane velký rozmach lidových a dělnických sil a do svobodných odborových organizací bude masový příliv. Bude-li zde hned od počátku mezi vůdci dělnického hnutí dohoda o tom, že odbory budou budovány jako jednotné organizace, pak může být velmi rychle vytvořena mocná organizovaná dělnická síla a budou v zárodku potlačeny všechny možné pokusy reakčních skupin tuto organizovanou dělnickou jednotu nějakým způsobem tříštit.

Za druhé, jednotné odborové organizace budeme budovat na základě skutečné dělnické demokracie. S počátku to není ani jinak možno: odborový aparát bude budován od zdola nahoru a dělníci budou jistě po všech těch zkušenostech každého dvakrát a třikrát vážit, než mu dají svoji důvěru. A musíme udělat opatření, aby to tak zůstalo i v budoucnu. Musíme udělat opatření, aby každý odborový funkcionář při svém jednání a rozhodování se především díval „dolů“ — aby se řídil vůlí členských mas a aby vůlí členstva mohl být kdykoliv odstraněn. Byrokratická hierarchie nebude mít místa ani v našem státním životě — a tím méně v životě našeho dělnického hnutí.

Za třetí, budeme budovat jednotné odborové organizace tak, aby sloužily celé dělnické třídě jako celku a aby — sloužíce dělnictvu — sloužily tak všemu lidu a celému národu při řešení těžkých poválečných problémů. Jednotné odbory budou samostatnými orgány dělnické třídy a nemohou být nástrojem stranické politiky — ale to neznamená, že odbory vůbec „nebudou dělat politiku“. „Nepolitických odborů“ vůbec není a nemůže být, neboť obhajoba dělnických zájmů i zájmů hospodářských a sociálních jest věcí vysloveně politickou a jest věcí velikého politického významu: teoriemi o „nepolitickosti odborů“ se jenom skrývala falešná a protidělnická politika, kterou prováděli mnozí vůdcové odborových organizací. A při budování jednotných odborů jde o to, aby sjednocené odborové hnutí provádělo správnou a skutečně dělnickou politiku — aby silou organizovaných dělnických mas chránilo dělnické zájmy a prosazovalo dělnické požadavky, aby bylo mocným nástrojem účasti dělnictva při řešení hospodářských problémů našeho osvobozeného národního i státního života, aby se stalo školou dělnictva pro úkoly, které na ně budou naši lidovou demokracií vloženy. V prvních dobách naší svobody se musí jednotné odbory dát plně do služeb národních výborů při řešení těch bojových i prvních budovatelských úkolů v osvobozených oblastech naší republiky.“

Svůj článek pak J. Šverma končí slovy: „Proto nepochybujeme, že osvobození naší vlasti bude znamenat novou etapu našeho odborového hnutí — že odborové organizace budou vzkříšeny jako mocné a jednotné svazy, sloužící dělnické třídě jako celku a všemu pracujícimu lidu. A nepochybujeme také, že lidová demokracie v naší osvobozené republice poskytne odborovým organizacím veškerou podporu a určí jim významnou úlohu a významné místo v naší další budovatelské práci.“

(Československé listy, 1. 6. 1944, čís. 10, „K otázce odborových organizací“. Plné znění článku viz J. Šverma, Vybrané spisy, str. 385—391.)



pocitiví stoupenci dělnické jednoty musí míti stále na zřeteli, že sjednocení dělnického hnutí nelze docílit ani nějakým dekretem o „zjednodušení politických poměrů“, ani pouhou diskusí o problémech budoucího uspořádání poměrů v naší republice, ale jedině vedoucí úlohou dělníků, dělnických organizací i stran a dělnickými vůdci v našem národním zápase. Budování jednotných závodních výborů, rozhodnost dělnických zástupců v národních výborech, účast dělnických organizací v partyzánských bojích, potírání kolísavých a antidemokratických tendencí v našem domácím a v našem zahraničním odboji — to je dnes praktická cesta k tomu, aby dělnické řady se dále sjednocovaly a aby dělnictvo jako celek stálo v čele všeho lidu a celého národa.

A těm, kdož projevují tendenci úvahami o budoucím uspořádání poměrů v osvobozené vlasti a všelijakými sociálními projekty zatlačovati do pozadí bojové úkoly dneška, chceme připomenouti: role, která dělnické třídě připadne v budování nového života, bude záviseti především od role, kterou dělnická třída hraje dnes v národním boji! Neboť i pro dělnickou třídu — a — právě pro ni! — platí, že práva a vymoženosti nejsou jí podávány na stříbrném podnosu, ale že za ně musí těžce bojovati.

Tento boj je nyní v proudu. Je to boj za svobodu národa — a kdo v tomto boji se osvědčí, kdo v tomto boji povede, tomu také připadne rozhodující slovo v osvobozené republice.

Dělnictvo má všechny předpoklady k tomu, aby na místo zkrachovaných „vlastenců“ pevnějšího žoku stanulo v čele národa. Ale toto vedoucí místo si musí zasloužiti v nynějším nejtěžším národním boji. Od dneška závisí jeho zítřek.

#### Pohled do blízké budoucnosti.

A tento slavný zítřek je již blízko — všichni cítíme, že letošní 1. máj slavíme již na prahu svobody.

Jest jisto, že až náš národ vstoupí do svobody, bude jiným, než byl před pěti lety. Až padne hitlerovský útlak a s ním hrstka zrádců, kteří si dnes z Prahy troufají „mluvit jménem národa“, až náš národ bude moci svobodně projevit svoje myšlenky a svoje city, pak se teprve jasně ukáže, jaké proměny u nás nastaly během těžkých zkoušek a během dlouhých roků poroby a boje.

Především stará „representace národa“, složená z průmyslových a agrárních magnátů a finančních oligarchů, která stojí plně ve službách Berlína, bude smetena národní bouří. Patentování „vlastenci“ z bankovních paláců a reakcionářští „nic než národovci“ budou souzeni — a budou souzeni jménem vlasti, jménem národa.

V osvobozené vlasti nebude místa ani pro starou koaliční mašinerii, ani pro žádné reakcionářské a diktátorské hokus - pokusy, ať by již přicházely s kterékoliv strany. Naše svoboda vyroste z těžké národně osvobozené války, které se aktivně zúčastní všechen náš lid. A národní výbory, vzešlé z lidu a z jeho boje, budou orgány lidové demokracie, kterým samozřejmě přísluší velká úloha při budování nové státní moci, při zrodu nového života.

Nebude u nás jistě také žádných pochyb o naší mezinárodní orientaci. Náš národ si přeje žít v přátelských svazcích se všemi svobodmilovnými národy světa a má zájem na tom, aby ta jejich jednota, která se utvořila během této hrozné války, byla pevná a trvalá. Ale je samozřejmé, že po všech zkušenostech předválečných i válečných budeme hledati hlavní oporu svojí znovu nabyté národní a státní nezávislosti v nejpevnějším přátelství se Sovětským svazem, v orientaci východní, ve slovanské politice.

Náš lid, který po tak těžkých utrpeních a bojích dobude svobody, nebude hledět nazpět, nebude se chtít vraceti do starých poměrů — bude hledět kupředu, bude volati po politice skutečně demokratické, pokrokové a sociální, opírající se vnitropoliticky o pracující vrstvy a mezinárodně orientované na nejužší spolupráci se Sovětským svazem. Náš lid se bude domáhati toho, aby naše republika, tak těžce vybojovaná, byla skutečně novou republikou — demokratičtější, pokrokovější a sociálně spravedlivější, než byla předmnichovská.

Při tom nejde o formální stránku nových poměrů. I když nepovažujeme za žádoucí, aby



každý kverulant, který najde oporu nějaké finanční skupiny, mohl si libovolně zakládati svoji „stranu“, myslíme, že nějakým administrativním dekretováním počtu povolených stran, které odporuje demokratickému duchu, nic se nespraví a nic skutečně nového se nevytvoří. Nejde o formu, jde o nový obsah, novou náplň naší politiky. Jde o to, aby vládl skutečně lid — aby se vládlo pro lid.

A kdo může uskutečnit tento přerod našeho politického života?

Nejzodpovědnější úkol připadá tedy našemu dělnictvu, našemu dělnickému hnutí. Naše dělnictvo musí dovésti to, zač bojovalo v roce 1938 a zač bojovalo během českého národně osvobozenec-kého zápasu: musí semknouti kolem sebe všechny síly a všechny vrstvy pracujícího lidu a státi se pevnou základnou nového kursu naší české politiky a nového života našeho národa.

Naše dělnické hnutí si uvědomuje tento úkol. Z tohoto poznání se zrodila myšlenka bloku tří dělnických stran, který se má státi jádrem naší národní fronty v nynějším osvobozenec-kém zápase i při tvoření nových poměrů v osvobozené republice — myšlenka, která ukazuje tu nejreálnější cestu vpřed a která jistě nalézá nadšený ohlas u všech dělníků, u všech pracujících lidí.

Ale sjednocení dělnického hnutí v jeden politický blok — to je teprve první krok ku splnění těch úkolů, které nás čekají. Rozhodující je, jakým duchem bude naplněno sjednocené dělnické hnutí, jakou nastoupí cestu.

Rozhodující je, aby naše dělnické hnutí se nedalo rozvíklávat a znovu tříštiti cizími, kolísavými a polovičatými živly — aby dovedlo dělati samostatnou politiku, aby samostatně, rozhodně a směle dovedlo v duchu lidové demokracie řešiti všechny problémy, které budou před nás postaveny.

Rozhodující je, aby se v našem dělnickém hnutí pochopilo, jakou úlohu musí hráti naše dělnická třída v národní frontě, v národě, ve státě. Aby se pochopilo, že naše dělnictvo je jádrem, stmelujícím všechny vrstvy pracujícího lidu — rolnictvo i inteligenci, že naše dělnické hnutí musí ukazovati a raziti novou cestu pro všecken lid, pro celý národ, pro celý stát.

Rozhodující je, aby vedoucí orgány našeho dělnického hnutí si nedaly nikdy vyraziti z rukou jednu z nejmocnějších svých zbraní: živé spojení s dělnickými a lidovými masami a mobilisaci těchto mas k jejich aktivní účasti při řešení vytýčených úkolů.

Veliké úkoly nás čekají — úkoly nejen dělnické, ale v pravém slova smyslu všenárodní. Neboť minulost nám až příliš názorně ukázala, jak od toho, jakou měrou dovede dělnictvo ve spojení se vším pracujícím lidem uplatniti svoji váhu, závisí nejen osud dělnického hnutí, ale také osud národa a státu.

Nechť 1. máj 1944, který je na prahu veliké a rozhodné bitvy, ale na který již dopadá zář nedaleké svobody, stojí ve znamení příprav k plnění těchto úkolů, které má naše dělnictvo v bojích dneška i ve tvůrčí a budovatelské práci zítřka!

Československé listy, 1. 5. 1944, čís. 8.<sup>4</sup>

<sup>4</sup> Stať byla též publikována v knize J. Švermy, *Za socialistickou vlast*, I. sv., str. 325—339. V tomto vydání byly však provedeny dodatečně některé redakční úpravy — např. jsou vynechány pasáže o Zakarpatské Ukrajině a Slovensku a naopak byly redakcí učiněny některé doplňky. Ani poslední vydání ve *Vybraných spisech J. Švermy*, str. 373—384, není zcela přesné.